

СТАНОВИЩЕ

за

Димитър Димитров Божков, участник в конкурс за
доцент по професионално направление 2.3. – Философия (научна специалност
История на философията. Философия на новото време – XIX век),
обявен за нуждите на катедра „История на философията“ във
Философския факултет на Софийския университет „Св. Кл. Охридски“
в ДВ, № 48 от 28. 06. 2022,
от проф. д.ф.н. Нина Димитрова
(Институт по философия и социология – БАН)

Д-р Димитър Божков е главен асистент в Катедра „История на философията“ от 2013 г. В обявения конкурс за академичната длъжност *доцент* той е единствен кандидат. Документите по процедурата са пълни и подредени, в тях е включена и справка за изпълнени минималните критерии на НАЦИД за тази длъжност. Областите на неговите научни интереси обхващат *критическа социална философия, философия на историята, феноменология, философия на изкуството*. В настоящия конкурс д-р Божков кандидатства с две монографии (дело на университетското издателство „Св. Кл. Охридски“) и 10 по-малки текста – студии и статии.

Представените за обсъждане трудове като цяло са под общия знаменател на дълготрайния интерес към марксизма, а заедно с това и към определен кръг автори, близки до него или по някакъв начин свързани с него – както от периода непосредствено след Първата световна война, така и съвременни. През и чрез техните идеи са оценявани и коментирани темите, застъпени във всички текстове за участие в този конкурс. В последната монография – „Марксизмът в месианизма“, 2022, е предложен и специален прочит на гностицизма – феномен, търсен най-вече в пресечната точка между *философия, политика и религия*. Привлечени са ключови откъм заниманията си с гностицизма автори, сред които особено се откроява Якоб Таубес.

Авторовият прочит на връзките между месианизма и марксизма е анонсиран като заемащ междинното пространство между философията на историята и политическата теология. Вниманието на Д. Божков е фокусирано върху онези елементи от месианизма, които са съвместими с марксистки нагласи за осъществяване на *спасението* в рамките на *този свят* – това са: представата за всеобщото, колективното спасение; акцентът

върху настоящето – тълкуването на историята през него; идеята за времето; специфичната есхатология. Съответно подобни моменти, позволяващи тази сдвоеност, са търсени и у марксизма, въпреки че, както посочва авторът, експлицитно такава връзка в трудовете на Маркс е трудно проследима. Анализирайки ключови моменти от Марксовата философия на историята, Д. Божков е устремен да покаже как месианистичният прочит на марксизма може да въведе нови елементи в него (с. 47). Смисълът на начинанието е да се открие и използва съдържащият се в тази връзка социално-критичен заряд. За разбирането на историческия контекст, който прави възможна връзката между религиозни и социални феномени, е привлечено ползваното от Вебер понятие „родства по избор“, на свой ред заимствано от Гьоте.

Конкретният предмет на изследването са схващанията на кръг еврейски мислители от Ваймарска Германия (Гершом Шолем, Франц Розенцвайг, Валтер Бенямин, Якоб Таубес, Ернст Блох, Мартин Бубер и т.н.), както и повлияни от тях днешни мислители. Направен е изводът, че всеки от тях преоткрива по характерен начин месианската вкорененост на историческия процес. Внимателният прочит на техните схващания е в услуга на поставената цел – анализ на връзката между еврейския месианизъм и марксизма (в отгласване обаче от известните ѝ интерпретации от страна на Карл Шмит и Карл Льовит – като секуларизиран вариант на еврейския месианизъм и по-късния хилязъм) и осветяване на промяната, която марксизмът от 20-те години осъществява в месианизма, а също и обратното въздействие.

Както споменах, един от акцентите в книгата на Д. Божков е върху присъствието на автор като Якоб Таубес, за когото възможността за връзка между марксизма и месианизма се дължи на съдържащия се в тях гностичен елемент. Гностични са според него основанията на цялата западна мисъл, което означава наличието на постоянен революционен момент в нея, доколкото маркионизмът (като емблема на гностицизма изобщо) отхвърля изцяло този свят като създаден от зъл демиург. Това откроява революционния заряд на гностицизма, търсец спасението чрез унищожение на този свят и изход към радикално нов. В актуализацията на древни гностични мотиви Д. Божков вижда една от спецификите на епохата и нейния екстремен социално-критичен патос: „През 20-те години на XX век сякаш Маркион излиза от сянката на историята и отново става ключов персонаж в теологическите и философски дебати“ (с. 181). Подчертано е как споровете около Маркион придобиват различни политически измерения и в периода след Втората световна война.

Друг акцент в книгата е поставен върху католическия марксизъм в Латинска Америка и специално върху възгледите на Густаво Гутиерес. Разширяването на обсега на анализа онагледява още веднъж оригиналната теза за продуктивността на взаимодействието между марксизъм и месианизъм, за настоящето като основния фокус на месианското разбиране за времето.

Монографията „Марксизмът в месианизма“, в която е предложен собствен прочит върху множество нелеки за разбиране автори (от двайсетте години на ХХ век и повлияни от тях днешни мислители), е експертен труд на актуална тема, написан същевременно ясно и четивно. Такъв труд е и другата монография, с която Д. Божков участва в конкурса – „История и еманципация. Клио из пасажите на модерността“, 2021. Гледната точка отново е критическата философия на историята, а основната тежест в книгата съставляват заниманията с мислител като Валтер Бенямин – занимания, които са вече установена за д-р Божков традиция. За твърде сполучливо намирам хрумването му да представи историческия контекст на творчеството на Бенямин (очертаването на който е един от акцентите в работата) и през неотдавнашния телевизионен сериал „Вавилон Берлин“, наистина забележителен.

Вниманието на Димитър Божков тук е съсредоточено предимно върху „Книга на пасажите“ на Бенямин, като изборът е паднал върху тези глави, които са особено показателни както за отношението между субекта и предметите, така и за процесите по изграждането на модерното градско въображаемо. Текстът на Бенямин е разглеждан като прицелен да анализира и коментира днешния живот (неговите сегашни форми по изгубените форми на миналото), както и разбирането за историка като вехтошар, призван да конструира нов свят от факти от всякакъв „калибър“, без йерархична зависимост помежду им.

Връзката на марксизма с месианизма, очевидно неизменен за изследователския интерес на Д. Божков, е изявена и чрез открояването на специалното значение на теологията в творчеството на Бенямин, а неговият месианизъм е прецизно разграничен от този, съдържащ се в трудовете на Шолем, Розенцвайг или Таубес.

Проникновен анализ, професионална компетентност и оригинален подход – това са характерни черти и на двата представени за обсъждане монографични труда, а научният им принос, най-общо открояващ по нов начин връзките между история, есхатология и месианизъм, е несъмнен.

Димитър Божков кандидатства в конкурса за *доцент* и с други, по-малки текстове – глава от колективна монография, студии и статии в тематични сборници и научни

списания. Стандартният обем на *становището* не позволява да се спирам специално на всеки текст; ще отбележа само, че моят избор е върху нетрадиционния прочит на масовата литература/култура в публикуваната в „Критика и хуманизъм“ студия „Детективският роман, или по следите на едва доловимото: Кракауер и Болтански“. Но текстовете като цяло са равностойни в теоретично отношение.

Към разнообразната научна активност на д-р Божков трябва да добавя и факта, че той е сред съставителите на сборниците: „Тялото: вариации, спекулации, доктрини“ (2018) и „Еротичното и философската рефлексия“ (2015).

В заключение: казаното дотук ми дава пълно основание убедено да пледирам пред членовете на научното жури да препоръчат на Факултетния съвет на Философския факултет на СУ „Св. Климент Охридски“ да изберат Димитър Димитров Божков за доцент по професионално направление 2.3 *Философия*, научна специалност *История на философията. Философия на новото време – XIX век*.

12. 10. 2022

Подпис: